

Puolustushallinnon kestävyysraportti 2024

Puolustusministeriö
Försvarsministeriet
Ministry of Defence

Puolustusvoimat
Försvarsmakten • The Finnish Defence Forces

Esipuhe

Puolustushallinnon kestävyysraportti vuodesta 2024 kertoo puolustushallinnon kestävyystyöstä. Kestävyysraportoinnin taustalla on kestävän kehityksen Agenda 2030 -toimintaohjelma ja siinä asetetut 17 tavoitetta, joiden pohjalta puolustushallinnon kestävyystyötä on valittu ohjaamaan tietyt painopistealueet. Raportti on työväline puolustusministeriön ja Puolustusvoimien kestävyystyössä.

Vuonna 2024 puolustushallinnon toimintaa ja kestävyystyötä väritti edelleen vahvasti epävakaa ja vaikeasti ennakoitava turvallisuusympäristö. Suomi ylläpiti ja kehitti omaa vahvaa puolustuskykyään vastaamaan heikentynyttä turvallisuusympäristöä ottaen huomioon Naton yhteiset tavoitteet sekä Suomen ja Yhdysvaltojen DCA-sopimuksen toimeenpanon. Suomen sotilaallisen puolustuksen yhteensovittamista Naton pelotteeseen ja puolustukseen jatketaan ja syvennetään.

Nykyisessä turvallisuusympäristössä vakauden ylläpitäminen ja kehittäminen korostuvat kestävyystyön mahdollistajana. Kestävyystavoitteiden mukainen toiminta myös tukee yhteiskunnan vakautta ja turvallisuutta ja puolustushallinnon tehtävien kestävä toteuttaminen turvaa puolustuksen toimintaedellytyksiä.

Hallinnonalalle kohdennetut lisäresurssit, lisääntyvä toiminta ja sen kasvavat vaikutukset muuhun yhteiskuntaan tuovat mukanaan myös lisääntyvän vastuun resurssien kokonaiskestävästä käytöstä eri osa-alueilla. Talouden tasapainoinen ja kestävä hoitaminen on keskeistä. Muuttuva toimintaympäristö ja monipuolistuvat tehtävät edellyttävät myös henkilöstön ja koulutettavien kokonaisvaltaisesta toimintakyvystä ja hyvinvoinnista huolehtimisesta.

Puolustuksen toimintaympäristössä eri politiikka-alojen välinen keskinäisriippuvuus on kasvanut. Ympäristökriisi ja turvallisuustilanne liittyvät vahvasti toisiinsa. Ilmastomuutoksella on suoria ja välillisiä vaikutuksia Suomen turvallisuuteen ja heijastevaikutuksia geopolittisiin jännitteisiin. Kestävyystyöllä onkin vahva yhteys varautumiseen ja kokonaisturvallisuuteen: esimerkiksi valmistautumalla ja varautumalla ennakoivasti energiamurrokseen tuetaan huoltovarmuutta ja turvataan puolustuksen toimintaedellytyksiä myös tulevaisuudessa. Kokonaisturvallisuuden toimintamalli on keskeinen osa varautumista. Se nostaa kynnystä vaikuttaa Suomeen ja toimii osaltaan Suomen ja liittokunnan puolustuksen pidäkkeenä ja pelotteena.

Kansliapäällikkö
Esa Pulkkinen
Puolustusministeriö

Pääesikunnan päällikkö, Kenraaliluutnantti
Vesa Virtanen
Puolustusvoimat

Sisältö

1.	Kestävyydestä raportointi	4
2.	Puolustusministeriön hallinnonala lyhyesti	5
	Puolustusministeriö	5
	Puolustusvoimat	6
3.	Kestävyyden johtaminen puolustushallinnossa	7
4.	Puolustushallinnossa tunnistetut painopistealueet ja niitä kuvaamaan valitut Agenda 2030 -tavoitteet	9
5.	Toiminnan vaikutukset painopistealueittain vuonna 2024	10
	Vakaus ja turvallisuus	10
	Elinkaariajattelu ja kiertotalous	16
	Henkilöstön ja koulutettavien tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja hyvinvointi	19
	Energia- ja ilmastovastuullisuus	26
	Ympäristövastuullisuus	29
	Lähteet	32

1. Kestävyydestä raportointi

Puolustusministeriö on asettanut ministeriön ja Pääesikunnan edustajista koostuvan työryhmän, jonka tehtävänä on koordinoita ja ohjata kestävän kehityksen työtä hallinnonalalla sekä valmistella puolustusministeriön hallinnonalan vuosittainen kestävyysraportti.

Valtiokonttorin joulukuussa 2024 uusitussa kestävyysraportoinnin ohjeessa on siirrytty käyttämään termiä kestävyysraportointi vastuullisuusraportoinnin sijaan, koska kestävyiden katsotaan heijastavan vastuullisuutta voimakkaammin toiminnan kehittämiseen kestävän kehityksen mukaiseksi. Myös puolustushallinnossa siirrytään vastuullisuusraportoinnista kestävyysraportointiin.

Puolustushallinnonalan neljäs raportti koskee vuotta 2024. Hallinnonalan kestävydestä raportoidaan vuosittain huhtikuun loppuun mennessä koskien edeltävän vuoden tavoitteita. Raportti julkaistaan puolustusministeriön ja Puolustusvoimien verkkosivuilla.

2. Puolustusministeriön hallinnonala lyhyesti

Puolustusministeriö

Puolustusministeriö vastaa valtioneuvoston osana ja hallinnonalansa ohjaajana puolustuspolitiikan ja puolustusyhteistyön, sotilaallisen maanpuolustuksen, muiden viranomaisten tukemisen, kansainvälisen avun antamisen ja vastaanottamisen sekä sotilaallisen kriisinhallinnan ohjauksesta, valmistelusta ja seurannasta sekä kokonaismaanpuolustuksen yhteensovittamisesta. Tavoitteena on varmistaa toimintaympäristön vaatimuksia vastaavat toimintaedellytykset puolustuskyvyn ylläpidolle ja kehittämiselle. Painopisteenä on Suomen puolustuksen yhteensovittaminen osaksi Naton yhteistä puolustusta.

Puolustusministeriössä työskentelee noin 160 henkilöä, joista sotilaita on noin 20.

Puolustusvoimat

Puolustusvoimien ensisijaisena tehtävänä on muodostaa ennaltaehkäisevä sotilaallinen pelote ja tarvittaessa torjua Suomeen kohdistuvat hyökkäykset. Puolustusta kehitetään pitkäjänteisesti ja suunnitelmallisesti yhtenä kokonaisuutena osana liittokunnan yhteistä pelotetta ja puolustusta.

Suomi osoittaa puolustuskykyään kansallisesti ja kansainvälisesti alueellisen koskemattomuuden valvonnalla ja turvaamisella, valmiuden ylläpidolla, kansallisella ja kansainvälisellä koulutus- ja harjoitustoiminnalla, sotilastiedustelutoiminnalla, tekemällä tiivistä puolustusyhteistyötä, mukaan lukien materiaaliyhteistyö, sotilaallinen kriisinhallinta ja nopean toiminnan joukot sekä osallistumalla muuhun kansainväliseen toimintaan.

Normaalioloissa puolustuskykyä käytetään alueellisen koskemattomuuden valvontaan ja turvaamiseen, muiden viranomaisten tukemiseen, kansainväliseen apuun ja sotilaalliseen kriisinhallintaan. Puolustuskyvyllä pyritään ennaltaehkäisemään Suomeen kohdistuva sotilaallisen voiman käyttö ja sillä uhkaaminen. Suomi osallistuu pelotevaikutuksen tuottamiseen Naton osana ja muussa kansainvälisessä yhteistyössä.

Puolustusvoimien lakisääteiset tehtävät ovat:

- **Suomen sotilaallinen puolustaminen**, johon kuuluvat: a) maa-alueen, vesialueen ja ilmatilan valvominen sekä alueellisen koskemattomuuden turvaaminen; b) kansan elinmahdollisuuksien, perusoikeuksien ja valtiojohdon toimintavapauden turvaaminen sekä laillisen yhteiskuntajärjestyksen puolustaminen; c) sotilaskoulutuksen antaminen ja vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen ohjaaminen sekä maanpuolustustahdon edistäminen;
- **muiden viranomaisten tukeminen**, johon kuuluvat: a) virka-apu yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, terrorismirikosten estämiseksi ja keskeyttämiseksi sekä muuksi yhteiskunnan turvaamiseksi; b) pelastustoimintaan osallistuminen antamalla käytettäväksi pelastustoimintaan tarvittavaa kalustoa, henkilöstöä ja asiantuntijapalveluja;
- **osallistuminen** Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 222 artiklaan tai Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 42 artiklan 7 kohtaan perustuvaan apuun tai muuhun **kansainvälisen avun antamiseen**, yhteistoimintaan ja muuhun kansainväliseen toimintaan.
- **osallistuminen kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan** ja sotilastehtäviin muussa kansainvälisessä kriisinhallinnassa.

Puolustusvoimien lakisääteisiä tehtäviä koskevan lainsäädännön uudistamista jatkettiin vuonna 2024. Hallituksen esityksessä Puolustusvoimien tehtäviin ehdotetaan lisättäväksi Pohjois-Atlantin liiton yhteinen puolustus.¹

Puolustusvoimien rauhan ajan organisaatio koostuu Pääesikunnasta ja sen alaisesta neljästä laitoksesta sekä Maavoimista, Merivoimista, Ilmavoimista, Maanpuolustuskorkeakoulusta ja Puolustusvoimien Logistiikkalaitoksesta. Puolustusvoimien välitön johto ja valvonta kuuluvat Puolustusvoimain komentajalle, jolla on apunaan Pääesikunta. Rauhanaikana Puolustusvoimilla on palkattua henkilökuntaa kotimaan ja ulkomaan tehtävissä noin 13 500, joista noin kolmasosa on siviilejä. Asepalveluksen suorittaa vuosittain noin 21 000 henkilöä.

¹ Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi HE 6/2025 vp

3. Kestävyyden johtaminen puolustushallinnossa

Valtioneuvoston puolustusselonteossa (VNS 9/2024 vp) tarkastellaan puolustuksen toimintaympäristön kehitystä ja arvioidaan puolustuksen kehittämistarpeita keskipitkällä aikavälillä. Puolustushallinto jatkaa YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030 toimeenpanoa puolustusselonteossa linjatun mukaisesti. Puolustushallinto edistää omalta osaltaan valtioneuvoston hiilineutraaliustavoitetta puolustuksen tarpeet huomioon ottaen. Ympäristövastuullisuuden sekä energia- ja ilmastovastuullisuuden kehittämistä jatketaan laadittujen strategioiden mukaisesti.

Kestävyyden johtamismalli

Kestävän kehityksen ohjaus puolustusministeriön hallinnonalalla perustuu kansalliseen viitekehykseen. Kestävyyssraportoinnin kehyksenä on Agenda 2030 -toimintaohjelma ja siinä asetetut 17 tavoitetta. Työlle antavat suuntaa myös hallitusohjelma ja Agenda 2030 toimeenpanosta annettu valtioneuvoston selonteko. Kestävän kehityksen periaatteita on sisällytetty hallinnonalan strategioihin, tulosohtausasiakirjoihin, ohjelmiin ja toimintaan, minkä seurauksena hallinnon eri tasoille on syntynyt kestävää kehitystä edistäviä käytäntöjä, hankkeita ja toimintatapoja. Kestävän kehityksen työn ohjaus on integroitunut osaksi normaaleja toiminnan ja talouden ohjauksen prosesseja.

Kestävyyssraportin tavoitteena on kuvata hallinnonalalla tehtävän kestävän kehityksen työn toteutumaa ja vaikutuksia.

Puolustushallinnon kestävyystyöryhmä koordinoi kestävän kehityksen työtä hallinnonalalla, seuraa kestävyystyön muutoksia kansallisesti ja arvioi mahdollisia muutostarpeita hallinnonalan ohjaukseen yhdessä kestävyiden osa-alueiden vastuutahojen kanssa. Myös Puolustusvoimat seuraa kansallisen kestävyiden viitekehyksen muutoksia osana toimintansa suunnittelua.

Puolustushallinnon kestävyystyöryhmä koordinoi kestävän kehityksen työtä hallinnonalalla, seuraa kestävyystyön muutoksia kansallisesti ja arvioi mahdollisia muutostarpeita hallinnonalan ohjaukseen yhdessä kestävyiden osa-alueiden vastuutahojen kanssa.

Kestävän kehityksen toimeenpanoon liittyvien tehtävien vastuut on määritelty puolustusministeriön työjärjestyksessä ja taloussäännössä sekä tarkemmissa prosessikuvauksissa. Puolustusministeriön resurssipoliittisen osaston kiinteistö- ja ympäristöyksikkö koordinoi kestävän kehityksen työtä ja kestävyteen liittyvää hallinnonalan ohjausta. Puolustusministeriön toiminnassa sovelletaan vuonna 2022 laadittua Kestävä kehitys ja vastuullisuus puolustushallinnossa -suunnitteluasiakirjaa. Puolustusvoimissa suunnitteluasiakirjan periaatteita ja toimintamalleja sovelletaan soveltuvin osin.

Puolustushallinnon kestävän kehityksen ja vastuullisuuden suunnitteluasiakirja on suunnitelma kestävän kehityksen tavoitteiden toimeenpanosta hallinnonalalla. Asiakirja kuvaa puolustushallinnon kestävän kehityksen ja vastuullisuuden viitekehystä, ohjausta, nykytilaa ja tavoitteita. Se on tarkoitettu puolustushallinnon hallinnonalan sisäiseen käyttöön ja se tarkistetaan vuosittain ja päivitetään vähintään neljän vuoden välein tai tarvittaessa, esimerkiksi hallitusohjelman ja kansallisten sitoumusten tuottamien syötteiden perusteella. Osana suunnitteluasiakirjaa määriteltiin hallinnonalan vastuullisuuden painopistealueet ja niiden liittymäpinnat Agenda 2030 -tavoitteisiin.

4. Puolustushallinnossa tunnistetut painopistealueet ja niitä kuvaamaan valitut Agenda 2030 -tavoitteet

Vakaus ja turvallisuus

Turvallisuus on vakaan, hyvinvoivan ja kestävä yhteiskunnan edellytys. Puolustuspolitiikalla ja puolustusyhteistyöllä, sotilaallisella maanpuolustuksella, kokonaismaanpuolustuksella, viranomaisyhteistyöllä ja sotilaallisella kriisinhallinnalla ehkäistään ja hillitään konflikteja sekä edistetään kansallista ja kansainvälistä vakautta ja turvallisuutta.

Elinkaariajattelu ja kiertotalous

Puolustushallinto on merkittävä julkinen hankkija. Hallinnonalan budjetista käytetään noin kolmasosa erilaisiin materiaali- ja palveluhankintoihin. Puolustusvoimien materiaalisessa kehittämisessä huomioidaan kestävyys materiaalisessa kehittämisessä, materiaalin elinkaaren hallinnassa ja materiaalista luopumisesta puolustuskyvystä tinkimättä. Materiaalitehokkuutta edistetään hankintojen tarveharkinnalla, kestävien ja pitkäaikaisten tuotteiden hankinnalla ja tarkoituksenmukaisella varastoinnilla sekä vastuullisella käytöllä, huollolla ja loppukäsittelyllä.

Henkilöstön ja koulutettavien tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja hyvinvointi

Rauhanaikana puolustushallinnolla on palkattua henkilöstöä noin 13 500. Henkilöstön hyvinvoinnista, toimintakyvystä ja osaamisesta huolehditaan. Avoimella vuorovaikutuksella taataan motivoiva ja mielekäs työympäristö ja asepalvelus. Asepalvelukseen hakeutuvien naisten määrää pyritään lisäämään. Puututaan syrjintään ja epäasialliseen kohteluun.

Energia- ja ilmastovastuullisuus

Ilmastonmuutoksen suorat ja välilliset turvallisuusvaikutukset vaikuttavat myös puolustushallinnon toimintaan. Ennakoivasti yhteiskunnan energiamurrokseen varautuminen on Puolustusvoimien toiminnan jatkuvuuden edellytys.

Puolustushallinto edistää omalta osaltaan valtioneuvoston hiilineutraaliustavoitetta puolustuksen tarpeet huomioon ottaen.

Ympäristövastuullisuus

Ympäristövastuullisuus sisältyy Puolustusvoimien kaikkeen toimintaan. Ympäristövastuullisuuden kehittämistä jatketaan siten, että se auttaa osaltaan turvaamaan puolustuksen toimintaedellytyksiä ja tukee puolustuskykyä.

Ympäristöriskejä hallitaan, ennaltaehkäistään ja niiden haitallisia vaikutuksia vähennetään Puolustusvoimien kaikessa kansallisessa ja kansainvälisessä toiminnassa. Ympäristövastuullisuuden kehittämisessä on keskeistä aktiivinen yhteistyö eri sidosryhmien kanssa.

5. Toiminnan vaikutukset painopistealueittain vuonna 2024

Vakaus ja turvallisuus

Agenda 2030 -tavoite 16: Rauha, oikeudenmukaisuus ja hyvä hallinto

Tavoitteena edistää rauhanomaisia yhteiskuntia ja taata kaikille pääsy oikeuspalveluiden pariin, rakentaa tehokkaita ja vastuullisia instituutioita kaikilla tasoilla.

Tasapainoinen ja kestävä julkinen talous on keskeinen edellytys puolustuksen kehittämiseksi. Hallitusohjelma ohjaa valtion talouspolitiikan toteutusta. Suomen talouspolitiikkaa määrittää myös EU-lainsäädäntö. Valtion viraston tilinpäätöksen ja tulostavastuun toteuttamista varten laadittavan toimintakertomuksen tulee antaa oikeat ja riittävät tiedot talousarvion noudattamisesta sekä viraston ja laitoksen tuotoista ja kuluista, taloudellisesta asemasta ja toiminnallisesta tuloksellisuudesta. Valtiontalouden tarkastusvirasto (VTV) tarkastaa vuosittain ministeriöiden ja muiden tilinpäätösvelvollisten virastojen tilinpäätökset. Tarkastuksellaan VTV varmistaa, että valtion varoja käytetään eduskunnan tahdon mukaisesti, lakeja noudattaen ja järkevästi.

Epävakaassa ja vaikeasti ennakoitavassa turvallisuusympäristössä ja nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä turvallisuuden ja vakauden ylläpitäminen ja kehittäminen korostuu: turvallisuus mahdollistaa kestävää kehitystä. Puolustuspolitiikalla ja puolustusyhteistyöllä sotilaallisella, sotilaallisella maanpuolustuksella, kokonaismaanpuolustuksen yhteensovittamisella, muiden viranomaisien tukemisella sekä sotilaallisella kriisinhallinnalla vahvistetaan kansallista ja kansainvälistä turvallisuutta. Toisaalta YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden mukainen toiminta tukee yhteiskunnan vakautta ja turvallisuutta ja puolustushallinnon tehtävien kestävä toteuttaminen turvaa puolustuksen toimintaedellytyksiä.

Heikentyneessä turvallisuustilanteessa viranomaisten, elinkeinoelämän, järjestöjen ja kansalaisten yhteistoiminnan tarve on entisestään korostunut.

Myös laajeneva kestävyysääntely ja muilla yhteiskunnan sektoreilla tapahtuva kestävyystyö korostaa tarvetta toteuttaa puolustushallinnon tehtävät kestävä kehitys huomioiden.

Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa ja globaalien valtasuhteiden muutos muovaavat monin tavoin ja pitkäkestoisesti Euroopan ja Suomen turvallisuusympäristöä ja toimintaympäristöä.

Naton pelotteen ja puolustuksen merkitys sekä liittokunnan rooli jäsenvaltioidensa turvallisuuden takaajana on korostunut. Nato on jatkanut määrätietoista pelotteen ja puolustuksen kehittämistä sekä muun muassa korostaa kriisinsietokyvyn merkitystä. Samaan aikaan EU:n ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittinen toimijuus on vahvistunut: EU kantaa jatkossa enemmän vastuuta puolustuksesta ja tukee jäsenvaltioita puolustuskyvyn kehittämisessä. Naton ja EU:n roolit Euroopan turvallisuudessa täydentävät ja vahvistavat toisiaan.

Suomen puolustusratkaisu muodostuu vahvasta kansallisesta puolustuskyvystä osana Naton pelotetta ja puolustusta. Suomi huolehtii kyvystään vastata pitkään jatkuvaan sotilaalliseen painostukseen sekä pitkäkestoiseen ja laajamittaiseen sodankäyntiin kansallisin voimavaroin ja osana Natoa. Kehittyvä asevelvollisuus, laaja koulutettu reservi ja korkea maanpuolustustahto ovat Suomen puolustuksen perustana jatkossakin. Suomen puolustusta kehitetään pitkäjänteisesti, suunnitelmallisesti ja kokonaisuutena vastaamaan toimintaympäristön vaatimuksiin ja huomioiden Naton yhteisen puolustuksen tavoitteet.

Suomi puolustaa aluettaan, kansalaisiaan ja yhteiskuntaansa kaikkia voimavaroja hyödyntäen ja yhteistyössä liittolaisten ja suomalaisen yhteiskunnan kanssa. Voimavarojen käytettävyys Suomen sotilaalliseksi puolustamiseksi varmistetaan kokonaismaanpuolustuksen periaatteen mukaisesti.

Kehittyvä kokonaisturvallisuuden malli on suomalaisen varautumisen yhteistoimintamalli ja keskeinen osa yhteiskunnan kriisinsietokykyä. Vuoden 2025 alussa julkaistiin uusi Yhteiskunnan turvallisuusstrategia, joka muodostaa viitekehyksen kokonaisturvallisuuden toimintamallille. Heikentyneessä turvallisuustilanteessa viranomaisten, elinkeinoelämän, järjestöjen ja kansalaisten yhteistoiminnan tarve on entisestään korostunut. Kokonaisturvallisuuden toimintamalli nostaa kynnystä vaikuttaa Suomeen ja on myös osa puolustuksen pidäkettä ja pelotetta.

Vaikuttavuusalue	Tavoite	Mittari	Tulokset 2023	Tulokset 2024
Vastuullinen julkinen talous	Puolustushallinnon taloudenhoidon laillisuus ja toiminnan tuloksellisuus sekä valtion talousarvion noudattaminen.	Valtiontalouden tarkastusviraston (VTV) tarkastusraportti.	Vuoden 2023 puolustusministeriön tilintarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu. Vuoden 2023 Puolustusvoimien tilintarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu. Lähde: VTV:n tilintarkastuskertomus 2023	Valtiontalouden tarkastusviraston vuoden 2024 puolustusministeriön ja Puolustusvoimien tilintarkastuskertomukset julkaistaan toukokuussa 2025.
Puolustusmenojen osuus bruttokansantuotteesta	Hallinnonalan vaikuttavuuden ja Puolustusvoimien toiminnallisen tuloksellisuuden tärkein mittari on Puolustusvoimien kyky toteuttaa lakisääteiset tehtävänsä.	Julkisen talouden suunnitelmassa 2023–2026 puolustusministeriön hallinnonalan määrärahataso on kehyskaudella noin 4,5–4,9 mrd.	Puolustusministeriön hallinnonalan menot olivat vuoden 2023 talousarviossa 6 401,3 milj. euroa. Niiden osuus bruttokansantuotteesta (BKT) oli 2,31 % ja valtion budjettitalouden menoista 7,7 %.	Puolustusministeriön hallinnonalan menot olivat vuoden 2024 talousarviossa 5 540,2 milj. euroa. Niiden osuus bruttokansantuotteesta (BKT) oli 2,00 % ja valtion budjettitalouden menoista 6,3 %.
Asevelvollisten kouluttaminen ja Maanpuolustustahto	Varusmiesten ja reserviläisten maanpuolustustahtoon tukeminen.	Varusmiesten ja reserviläisten maanpuolustustahtoa kuvaavat kyselyt	Varusmieskoulutus pystyttiin toteuttamaan käytännössä ensimmäistä kertaa koulutusuudistuksen jälkeen suunnitelman mukaisesti. Aikaisempien vuosien varusmieskoulutuksen toteutus poikkeusjärjestelyin on kuormittanut henkilöstöä ja koulutusuudistuksen kaikkia toimintoja ei vielä ole täysimääräisesti saatu käyttöönottettua. Varusmiesten loppukyselyn tulokset paranivat ollen nykymuotoisen kyselysarjan (2014 alkaen) keskiarvoltaan korkeimmat tulokset. Varusmiesten loppukyselyssä maanpuolustustahto 4,6 oli mittausajan korkein. Ukrainan sota on selkeyttänyt varusmiehille asevelvollisuuden ja varusmiespalveluksen merkitystä ja tärkeyttä. Lähde: Puolustusvoimien henkilöstötilinpäätös 2023	Varusmiesten loppukykyseyissä maanpuolustustahto on jatkanut nousuaan. Saapumiserän 1/24 osalta maanpuolustustahto oli 4,64 ja saapumiserän 2/24 osalta 4,65 arviointiasteikolla 1–5 . Reserviläisten osalta koulutustapahtumissa kerättyjen tulosten perusteella maanpuolustustahto oli 4,9.
		Varusmieskoulutettavien määrä ja sukupuoli-jakauma.	Varusmiespalveluksen aloitti toimintavuonna 23 139 henkilöä (23 755 ml. RVL), joista naisia oli 1 121 (1 136 ml. RVL). Varusmiespalveluksesta kotiutui reserviin koulutettuna 19 009 varusmiestä (19 529 ml. RVL), joista naisia oli 907 (917 ml. RVL). Vuonna 2023 varusmiespalveluksen suoritti noin 82,3 % palveluksen aloittaneista. Vapaaehtoisen asepalveluksen suorittaneiden naisten määrä laski hieman edellisvuodesta.	Vuonna 2024 reserviin koulutettujen varusmiesten kokonaismäärä oli 21 158, joista naisia oli 839. Luku pitää sisällään Rajavartiolaitokselle koulutetut, joita oli yhteensä 503 sisältäen 11 naista. Palveluksen aloitti vuonna 2024 24 384 alokasta (SE 1/24 12172 ja SE 2/24 12212). Vuonna 2024 keskimäärin 84,4,% varusmiehistä suoritti palveluksen loppuun.

Vaikuttavuusalue	Tavoite	Mittari	Tulokset 2023	Tulokset 2024
		Reserviin koulutettavien määrä.	Reservin kertausharjoituksissa koulutettiin yhteensä 28 229 reserviläistä (tavoite oli 29 500). Osa reserviläisistä osallistui useampaan kuin yhteen kertausharjoitukseen.	Koulutettujen reserviläisten määrä vuonna 2024 oli 21 302. Kokonaisuudessaan kertausharjoituksiin osallistui yhteensä 23 986 reserviläistä (määrällinen tavoite reservin kertausharjoituksissa koulutetuille vuodelle 2024 oli 25 330). Osa henkilöitä osallistui kertausharjoituksiin enemmän kuin yhden kerran. Kertausharjoitusvuorokausia oli yhteensä 146 478, jolloin keskiarvona oli 6,1 vrk reserviläistä kohden. Vapaaehtoiisiin harjoituksiin (PVVEH) osallistui 8 246 reserviläistä, joista osa osallistui useammin kuin yhden kerran. Kokonaisuudessaan osallistui PVVEH:ssa oli 11 165. PVVEH vuorokausia kertyi 27 742 keskiarvon olessa 2,5 vrk reserviläistä kohden.
	Kansalaisten maanpuolustustahdon tukeminen.	Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan (MTS) haastattelututkimus.	MTS:n haastattelututkimuksen mukaan suomalaisten maanpuolustustahto on pysynyt korkealla (79 %; vuonna 2022: 83 %), samoin henkilökohtainen maanpuolustustahto (83 %; vuonna 2022: 82 %). Nykyisen asevelvollisuusjärjestelmän tuki on pysynyt vakaana, sitä tukee 81 %. Lähde: Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta MTS 2024:1: Suomalaisten mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta	MTS:n haastattelututkimuksen mukaan suomalaisten maanpuolustustahto on pysynyt korkealla (78 %, 79 % vuonna 2023), samoin henkilökohtainen maanpuolustustahto (80 %, 83 % vuonna 2023). Nykyisen asevelvollisuusjärjestelmän tuki on pysynyt vakaana, sitä tukee 80 % (81 % v. 2023) Lähde: Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta MTS 2024:4: Suomalaisten mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta
	Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen (MPK) kurssit.	Koulutuspäivät ja osallistujamäärät.	Vuonna 2023 MPK:n koulutustoiminta jatkoi kasvuaan ja koulutuskysyntä kasvoi edellisvuodesta. Vuoden 2023 koulutustulos oli yhdistyksen historian kaikkien aikojen suurin. MPK:n ja Puolustusvoimien operatiivinen kumppanuus syventyi kouluttajayhteistyön käytännön toteuttamisessa. Yli 1 200 MPK:n sitoutunutta kouluttajaa toimi eri tehtävissä Puolustusvoimien harjoituksissa. Reservin koulutuksen ja vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen laatua kehitettiin määrätietoisesti vuoden 2023 aikana. Suomen Nato-jäsenyys on lisännyt halua osallistua MPK:n kursseille ja toimintaan. Puolustusvoimille kohdennetussa SOTVA-koulutuksessa koulutettiin 84 106 koulutuspäivää yhteensä 16 280 henkilölle. Osallistumiskertoja oli yhteensä 46 963 ja kursseja oli yhteensä 2 143. SOTVA-koulutukseen osallistuneiden henkilöiden antamien palautteiden keskiarvo oli 4,60.	MPK:n järjestämässä sotilaallisia valmiuksia palvelevassa (SOTVA) koulutuksesta Puolustusvoimille kohdentui 57 430 koulutuspäivää ja 25 035 osallistumiskertaa yhteensä 10 487 osallistujalle. Yksilötaitoihin keskittyvää PVSOTVA-koulutusta voidaan pitää merkittävänä lisänä Puolustusvoimien joukkojen suorituskyvyn kehittämisessä. SOTVA-koulutukseen osallistuneiden henkilöiden antama palaute koulutuksesta on ollut erinomainen.

Vaikuttavuusalue	Tavoite	Mittari	Tulokset 2023	Tulokset 2024
Kokonais- turvallisuuden kehittäminen	Parannetaan yhteiskunnan eri sektoreiden yhteistoi- mintaa poikkeusoloissa ja edistetään kokonaisturval- lisuuden eri aloilla työs- kentelevien henkilöiden verkostoitumista järjes- tämällä valtakunnallisia maanpuolustuskursseja.	Kurssien ja osallistujien määrät.	Valtakunnallisia maanpuolustuskursseja järjestettiin yhteensä 10 kappalet- ta, joista neljä oli pääkursseja, kolme jatkokursseja, yksi täydennyskurssi ja kaksi erikoiskurssia. Valtakunnallisen maanpuolustuskurssin suoritti vuonna 2023 yhteensä 192 henkilöä. Kokonaismäärästä 78 henkilöä oli naisia. Osallistujia kaikille vuon- na 2023 toimeenpannuille kursseille oli yhteensä 847 henkilöä.	Valtakunnallisia maanpuolustuskursseja järjestettiin yhteensä 10 kappalet- ta, joista neljä oli pääkursseja, kaksi jatkokursseja, yksi täydennyskurssi ja kolme erikoiskurssia. Valtakunnallisen maanpuolustuskurssin suoritti vuonna 2024 yhteensä 192 henkilöä. Kokonaismäärästä 75 henkilöä oli naisia. Osallistujia kaikille vuon- na 2024 toimeenpannuille kursseille oli yhteensä 802 henkilöä.
	Edistetään yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta edis- tämällä viranomaisten va- rautumista ja yhteistoimin- taa järjestämällä alueellisia maanpuolustuskursseja	Kurssien ja osallistujien määrät.	Alueellisia maanpuolustuskursseja järjestettiin yhteensä 27, joista 13 yleis- kursseja, 8 jatkokursseja ja 6 erikoiskurssia. Osallistujia kursseilla oli yhteen- sä 1 961, joista naisten osuus oli 703 henkilöä.	Alueellisia maanpuolustuskursseja järjestettiin yhteensä 27, joista oli perus- kursseja 14, jatkokursseja 6 ja erikoiskursseja 7 kappaletta. Osallistujia kursseilla oli yhteensä 1987, joista naisten osuus oli 755 henkilöä.
Kansainvälinen harjoitustoiminta	Suomessa järjestetyt harjoitukset pidetty suunnitellusti.	Harjoitusten määrä ja laatu.	Puolustusvoimalliset harjoitukset toteutettiin pääosin suunnitellulla tavalla. Kansainvälistä harjoitustoimintaa lisättiin Nato-yhteensopivuuden edistämi- seksi. Puolustusvoimien vuoden 2023 hyväksytty kansainvälinen harjoitus- suunnitelma sisälsi yhteensä 89 harjoitusta- ja harjoituskehystä Suomessa ja ulkomailla. Puolustusvoimat täydensi kansainvälistä harjoitussuunnitelmaa viidellä uu- della kansainvälisellä harjoituksella. Puolustusvoimat toteutti kansainvälisiä harjoituksia hyväksytyissä harjoituskehyksissä.	Puolustusvoimien vuoden 2024 hyväksytty kansainvälinen harjoitussuunni- telma sisälsi 113 harjoitustapahtumaa Suomessa ja ulkomailla. Puolustus- voimat osallistui harjoituksiin tai johti ne pääosin suunnitelmallisesti. Lisäksi toimeenpantiin useita harjoituksia Cross Border Training (CBT) kehyksessä. Vuoden 2024 tärkein harjoitus oli Nordic Response 24 -harjoitus maalis- kuussa, joka toteutettiin Norjassa, Ruotsissa ja Suomessa.
Kansalaisten luottamus	Suomalaiset luottavat puolustushallintoon.	Pyritään edistämään säännöllisesti toistettavaa kansallista mittausta.	Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan (MTS) vuoden 2023 tutkimuk- sen mukaan 89 % luottaa erittäin tai melko paljon Puolustusvoimien kykyyn torjua Suomeen kohdistuvia sotilaallisia uhkia (89%/2022). Lähde: MTS 2024:1 Suomalaisen mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta ja turvalli- suudesta. Kansalaispulssi -kyselyssä vuodesta 2023 Puolustusvoimat oli luotetuin insti- tuutio (92/100). Puolustusministeriötä ei kyselyssä erikseen arvotettu, vaan se oli osana Valtionhallintoa (65/100). Lähde: Kansalaispulssi 2023. Vuoden 2023 tietoja Tiedebarometrissa ei ollut käytettävissä.	Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan (MTS) vuoden 2024 tutkimuk- sen mukaan 86 % luottaa erittäin tai melko paljon Puolustusvoimien kykyyn torjua Suomeen kohdistuvia sotilaallisia uhkia (89%/2023). Lähde: MTS 2024:4 Suomalaisen mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta ja turvalli- suudesta. Kansalaispulssi -kyselyssä Puolustusvoimat oli luotetuin instituutio. Lähde: Kansalaispulssi 2024. Tieteen tiedotus ry:n Tiedebarometri 2024 kyselyn mukaan kysyttäessä luottamusta keskeisiin instituutioihin, kärjessä oli Puolustusvoimat, johon luotti 83% vastaajista. Lähde: Tiedebarometri 2024

Vaikuttavuusalue	Tavoite	Mittari	Tulokset 2023	Tulokset 2024
Sotilaallinen kriisinhallinta ja kokonaisvaltainen kriisinhallinta	Osallistuminen sotilaalliseen kriisinhallintaan, jolla luodaan edellytykset kohdemaiden vakaalle ja turvalliselle kehitykselle. Osallistuminen kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan kehittämiseen, ml. vaikuttavuuden kehittäminen ja kolmoisneksus-yhteyden* kehittäminen. *Kolmoisneksus=kehitys-yhteistyö, humanitaarinen työ ja rauhantyö.	Kriisinhallintaoperaatioihin koulutettujen ja osallistuneiden määrä. Toimet ja hankkeet, joilla edistetään kokonaisvaltaista kriisinhallintaa ja kolmoisneksus-yhteyttä. Kriisinhallintaoperaatioihin koulutettujen ja osallistuneiden määrä. Toimet ja hankkeet, joilla edistetään kokonaisvaltaista kriisinhallintaa ja kolmoisneksus-yhteyttä. Toimet, joilla edistetään kriisinhallinnan toiminnallisen tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden arviointia.	Vuonna 2023 rotaatiokoulutukseen osallistui noin 628 henkilöä. Puolustusvoimien palkatusta henkilöstöstä 153 palveli kriisinhallintatehtävissä. Suomi osallistui 11 sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon. Kriisinhallintaoperaatioiden kokonaisvahvuus oli keskimäärin noin 424 sotilasta. Lähde: Puolustusvoimien henkilöstötilinpäätös 2023.	Vuonna 2024 rotaatiokoulutukseen osallistui 827 henkilöä. Puolustusvoimien palkatusta henkilöstöstä 391 palveli kriisinhallintatehtävissä. Suomi osallistui 13 sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon. Kriisinhallintaoperaatioiden kokonaisvahvuus oli keskimäärin noin 430 sotilasta. Lähde: Pääesikunnan henkilöstöosasto Puolustushallinto on kehittänyt sotilaallisen kriisinhallinnan vaikuttavuusarvioinnin sisäisiä prosesseja sekä aloittanut vaikuttavuusarvioinnin kokonaisvaltaisen tarkastelun yhteistoiminnassa sisä- ja ulkoasiainhallintojen kanssa.
Asevalvonta	Osallistuminen aktiivisesti asevalvontasopimusten ja -järjestelyjen ylläpitoon ja kehittämiseen sekä luottamusta ja turvallisuutta lisäävien toimien (LTL) toimeenpanoon.	Osallistuminen asevalvontaan sekä osallistuminen kansainvälisiin asevalvontakeskusteluihin.	Puolustusvoimat toimii kansainvälisen asevalvontajärjestelmän vahvistamiseksi, sopimusjärjestöjen toimintaedellytysten turvaamiseksi ja turvallisuuden lisäämiseksi ulko- ja puolustusministeriön ohjauksen mukaisesti. Puolustusvoimat painottaa asevalvontasopimusten noudattamista ja luottamusta lisääviä toimia myös Euroopan turvallisuustilanteen heikentyessä. Euroopan konventionaalisellem asevalvonnalle sekä luottamusta ja turvallisuutta lisääville toimille on entistäkin enemmän tarvetta Venäjän hyökkäyssodan jälkeisessä ajassa. Konventionaaliseen asevalvontaan liittyvää osaamista on ylläpidetty haasteista huolimatta. Puolustushallinto on osallistunut Suomen vuoden 2025 Etyj-puheenjohtajuuskauden suunnitteluun. Puolustusvoimat on ollut aktiivinen toimija NATO:n tarkkailija- ja täysjäsenen asemassa. Vuonna 2023 käytännön asevalvontatoimien painopisteenä on ollut toimintojen yhtenäistäminen sotilasliiton kanssa.	Turvallisuusympäristön muutoksen seurauksena kansainvälisen sopimusjärjestelmän tilanne asevalvonnan alalla on heikko. Puolustushallinto on toiminut olemassaolevien asevalvontajärjestelyiden ylläpitämiseksi, sopimusjärjestöjen toimintaedellytysten turvaamiseksi ja asevalvonta-alan osaamisen säilyttämiseksi. Puolustushallinto osallistui Suomen vuoden 2025 Etyj-puheenjohtajakauden valmisteluun, erityisesti huomioiden vuoden viimeisen kolmanneksen poliittis-sotilaallisen Turvallisuusfoorumin Suomen puheenjohtajuus. Puolustusvoimat on osallistunut luottamusta ja turvallisuutta lisääviin toimiin saamansa ulko- ja puolustuspoliittisen ohjauksen mukaisesti, aktiivisena toimijana osana liittokuntaa. Konventionaaliseen asevalvontaan liittyvää osaamista on ylläpidetty, sillä luottamusta ja turvallisuutta lisääville toimille on entistä enemmän tarvetta Venäjän hyökkäyssodan jälkeisessä ajassa.
Virka-aputehtävät	Kaikkiin lakisääteisiin virka-aputehtäviin vastaaminen.	Pyydettyjen virka-aputehtävien toteutus.	Vuonna 2023 oli 485 virka-aputehtävää. Annetun virka-avun kokonaismäärä on pysynyt viime vuosien tasolla.	Virka-aputehtäviä toteutettiin yhteensä noin 412 kappaletta. Edellisvuosiin verrattuna lukumäärässä ei ole tapahtunut merkittävää muutosta.

Elinkaariajattelu ja kiertotalous

12 VASTUULLISTA
KULUTTAMISTA

Agenda 2030 -tavoite 12: Vastuullista kuluttamista

Tavoitteena varmistaa kulutus- ja tuotantotapojen kestävyys.

Puolustushallinto on merkittävä julkinen hankkija. Hallinnonalan budjetista käytetään noin kolmasosa erilaisiin materiaali- ja palveluhankintoihin. Materiaalin elinkaaren arviointi ja hallinta kuuluvat olennaisena osana puolustushallinnon materiaalipoliittikkaan.

Puolustusministeriön hallinnonalan toiminnalla voidaan kansallisella tasolla vaikuttaa myös hankintojen ja koulutuksen kautta luonnonvarojen kestäväan ja tehokkaaseen käyttöön sekä kuluttajatottumusten muovautumiseen.

Vuonna 2023 julkaistu Puolustushallinnon materiaalipoliittinen strategia suuntaa puolustushallinnon materiaalipoliittikkaa. Materiaalipoliittikan tavoitteena on luoda edellytykset joukkojen varustuksen kustannustehokkaille hankinnoille, ajanmukaistamiselle ja ylläpidolle sekä varmistaa varustuksen käyttöedellytykset ja täydennysmahdollisuudet myös poikkeusoloissa.

Puolustushallinto edistää materiaalista huoltovarmuutta muun muassa varmistamalla teknologian, raaka-aineiden, materiaalien, komponenttien ja teknisten ratkaisujen saatavuutta ja edistämällä kotimaisen puolustusteollisuuden kilpailukykyä, kansainvälistä verkottumista sekä vientitoimintaa.

Kestävä kehitys otetaan huomioon Puolustusvoimien materiaalisessa kehittämisessä, materiaalin elinkaaren hallinnassa ja materiaalista luopumisessa puolustuskyvystä tinkimättä.

Materiaalitehokkuutta edistetään hankintojen tarveharkinnalla, kestävien ja pitkäaikaisten tuotteiden hankinnalla, tarkoituksenmukaisella varastoinnilla sekä vastuullisella käytöllä, huollolla ja loppukäsittelyllä.

Kestävä kehitys otetaan huomioon

Puolustusvoimien materiaalisessa kehittämisessä, materiaalin elinkaaren hallinnassa ja materiaalista luopumisessa puolustuskyvystä tinkimättä.

Materiaalipolitiikalla pyritään vähentämään jätteen syntymistä, parantamaan lajittelua sekä tehostamaan entisestään materiaalin hallintaa elinkaaren pidentämiseksi. Ympäristöriskien hallinta ja ympäristöhaittojen ennaltaehkäisy huomioidaan materiaalin elinkaaren hallinnassa. Puolustusvoimissa etsitään uusia vaihtoehtoja käytöstä poistettavan materiaalin hävittämiselle.

Puolustushallinnon materiaalipoliittisen strategian toimeenpanoa jatkettiin vuonna 2024.

Työtä ympäristönäkökohtien huomioimiseksi hankkeissa ja hankinnoissa jatkettiin ja konkretisoitiin käynnistämällä vuonna 2024 Ekologisesti kestävät hankinnat -hanke, jonka päämääränä on konkreettisesti lisätä ympäristönäkökohtien huomioimista hankinnoissa.

Vaikuttavuusalue	Tavoite	Mittari	Tulokset 2023	Tulokset 2024
Jätteet	Jätteiden määrän vähentäminen ja kierrätysasteen lisääminen.	Seuranta.	Vuonna 2023 Puolustusvoimien jätteiden kokonaismäärä oli 8 600 tonnia, josta 41 % kierrätettiin materiaalina ja 6,8% hyödynnettiin energiana. Lähde: Puolustusvoimien ympäristöraportti 2023.	Vuonna 2024 Puolustusvoimien jätteiden kokonaismäärä oli 8 800 tonnia, josta 43 % kierrätettiin materiaalina ja 6,3% hyödynnettiin energiana.
Puolustus-hallinnon materiaali-politiikka	Materiaalipolitiikassa huomioidaan kestävän kehityksen ja kestävyuden näkökulmat hankinnoissa ja materiaalin elinkaaren ajalla.	Kestävä kehitys ja vastuullisuus huomioidaan materiaalin hankinnoissa, elinkaaren aikana ja materiaalista luovuttaessa.	Materiaalipoliittinen strategia on julkaistu toukokuussa 2023. Materiaalipoliittisen strategian toimeenpanotyö on aloitettu vuonna 2023.	Materiaalipoliittisen strategian toimeenpanoa on jatkettu vuonna 2024.
Ympäristö-, ilmasto- ja kiertotalousnäkökohtien huomioiminen hankkeissa ja hankinnoissa.	Ympäristö-, kiertotalous- ja kestävyysnäkökohdat huomioidaan mahdollisimman hyvin. Hankittavalle tuotteelle asetetaan mahdollisuuksien mukaan ympäristökriteeri.	Selvitys- ja tutkimushankkeet Tärkeimmiltä puolustusmateriaalia tuottavilta toimittajilta edellytetään ympäristöjärjestelmän mukaista toimintaa. Pyydetään soveltuvilta osin hankkeiden ja hankintojen hiilijalanjälki ja ympäristönäkökohtatiedot toimittajilta (toimenpide).	Vuonna 2023 aloitettiin puolustushallinnon hankkeiden ja hankintojen ympäristö-, ilmasto- ja kiertotalousnäkökulmien ja ympäristökriteerien nykytilan selvittäminen. Siviilihankintojen osalta työtä tehdään omana työnä noin viiden vuoden aikana ja puolustusmateriaalihankintojen osalta EU:n IF CEED -yhteistyönä.	Vuonna 2024 käynnistyi Ekologisesti kestävät hankinnat (EKOKEHA) projekti, jonka päämääräänä on konkreettisesti lisätä ympäristönäkökohtien huomioimista hankinnoissa. Tavoitteena on selvittää tarkemmin nykytila ja olemassa olevat hyvät käytännöt sekä luoda toimintamalli sekä koota esimerkkikriteereita hankinnoissa sovellettavaksi.

Henkilöstön ja koulutettavien tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja hyvinvointi

Agenda 2030 -tavoite 3: Terveyttä ja hyvinvointia

Tavoitteena taata terveellinen elämä ja hyvinvointi kaikenikäisille.

Agenda 2030 -tavoite 5: Sukupuolten tasa-arvo

Tavoitteena saavuttaa sukupuolten välinen tasa-arvo sekä vahvistaa naisten ja tyttöjen oikeuksia ja mahdollisuuksia.

Puolustushallinnon henkilöstövoimavarojen johtamisen päämääränä on turvata ammattitaitoinen ja motivoitunut henkilöstö. Osaava ja toimintakykyinen henkilöstö on keskeinen osa puolustushallinnon suorituskkyä ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

Yhteiskunnan monimuotoisuuden kasvu on mahdollisuus. Mahdollisuuden hyödyntäminen edellyttää kykyä saada töihin ja palvelukseen monenlaisia ihmisiä eri puolilta Suomea. Naisten vapaaehtoisen asepalveluksen kehittäminen ja naisten määrän lisääminen tukevat tätä tavoitetta. Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen on tärkeää myös pidemmällä aikavälillä, jotta kyetään ylläpitämään kansalaisten tuki asevelvollisuudelle. Tasapuolinen ja yhdenvertainen kohtelu sekä aiempaa parempi kyky huomioida monimuotoisuus ovat edellytys erilaisten yksilöiden vahvuuksien hyödyntämiselle.

Muuttuva toimintaympäristö ja monipuolistuvat tehtävät edellyttävät henkilöstöltä kokonaisvaltaista toimintakykyä normaali- ja poikkeusoloissa. Toimintakykyä on kyettävä suunnitelmallisesti ylläpitämään, kehittämään ja tarvittaessa palauttamaan. Henkilöstön hyvinvointiin ja kuormittumiseen kiinnitetään erityistä huomiota.

Muuttuva toimintaympäristö ja monipuolistuvat tehtävät edellyttävät henkilöstöltä kokonaisvaltaista toimintakykyä normaali- ja poikkeusoloissa.

Tavoitetilassa Puolustusvoimilla on käytettävissä määrältään, laadultaan ja tahdoltaan riittävä henkilöstö, joka varmistaa tehtävien toteuttamisen kaikissa valmiustiloissa niin kotimaassa kuin ulkomaillakin. Sekä Puolustusvoimien henkilöstöä että asevelvollisia koskeva Puolustusvoimien uusi henkilöstöstrategia julkaistiin vuoden 2024 alussa. Siinä kuvataan, miten toimintaympäristön muutoksista johtuviin haasteisiin vastataan.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusnäkökulma huomioidaan puolustusministeriön ja sen hallinnonalan toiminnassa, mukaan lukien sotilaallisessa kriisinhallinnassa.

Natoon liittyessään Suomi sitoutui kehittämään gender-toimintaansa Naton periaatteiden mukaisesti, minkä johdosta Puolustusvoimiin perustettiin vuonna 2024 neuvonantajaverkosto, jolla kehitetään gender-näkökulman huomioimisen operatiivisessa suunnittelussa.

Puolustusvoimien varusmieskoulutuksen palvelusolosuhteet järjestetään periaattein, joissa noudatetaan ehdotonta oikeudenmukaisuutta ja tasapuolisuutta, suhtaudutaan henkilökohtaisiin ongelmiin asiallisesti ja otetaan ne vakavasti, kunnioitetaan henkilökohtaisten asioiden luottamuksellisuutta ja kerätään palautetta ja suhtaudutaan siihen rakentavasti. Varusmieskoulutuksen eettisessä kasvatuksessa korostuu ihmisarvo, erilaisuuden ymmärtäminen, yksilön kunnioitus ja vastuuntunto. Puolustusvoimissa ei hyväksytä kiusaamista, häirintää eikä simputusta. Toiminnan lähtökohtana on tasa-arvoinen ja yhdenvertainen kohtelu.

Kutsuntajärjestelmän kehittämisen työryhmän raportti julkaistiin tammikuussa 2024. Kutsuntojen uudistamisen edellyttämä lainsäädäntötyö on käynnissä. Uudistuksella on tavoitteena edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta vahvistamalla koko ikäluokan maanpuolustustietämystä ja parantamalla nuorten terveystarkastusten laatua ja kattavuutta. Maanpuolustustietämyksen lisäämisellä sekä nuorten toimintakyvyn tukemista vahvistamalla arvioidaan olevan myönteinen vaikutus kutsunnoista palvelukseen määrättävien sekä palveluksen loppuun suorittavien henkilöiden määrään. Uudistuksilla selkeytettäisiin myös eri toimijoiden vastuita kutsuntaprosessissa, joka osaltaan korostaa sen yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

Puolustushallinnossa henkilöstön työtyytyväisyyttä mitataan työtyytyväisyyskyselyin. Puolustusministeriössä työtyytyväisyyskysely toteutetaan jatkossa joka toinen vuosi, viimeisin työtyytyväisyyskysely toteutettiin syksyllä 2024. Puolustusvoimien uudistettu työyhteisökysely toteutettiin syksyllä 2024. Kyselyt toteutetaan vuosittain.

Vaikuttavuusalue	Tavoite	Mittari	Tulokset 2023	Tulokset 2024
Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus	Tasa-arvoasiat on integroitu osaksi tulosjohtamista ja hankkeita.	Tasa-arvoasiat on huomioitu hallinnonalan talousarviovalmistelussa, säädösvalmistelussa ja tulosohejauksessa, muun muassa tulossopimuksissa.	Puolustusministeriön hallinnonalan talousarvioehdotus sisältää vuosittain yhteenvetotarkastelun hallinnon tasa-arvoa tukevista tavoitteista ja toimintaperiaatteista. Puolustusvoimien uusi tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämistä koskeva normi otettiin käyttöön puolustusvoimissa 1.8.2023 alkaen. Puolustusvoimien hallintoyksiköt asettavat omissa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmissa tavoitteita syrjinnän ehkäisemiseksi sekä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Pääesikunta seuraa palkatun henkilöstön ja asevelvollisten tasa-arvon toteutumista ja syrjinnän kokemuksia säännöllisesti.	Puolustusministeriön hallinnonalan talousarvioehdotus sisältää vuosittain yhteenvetotarkastelun hallinnon tasa-arvoa tukevista tavoitteista ja toimintaperiaatteista. 1.8.2023 käyttöön otettua Puolustusvoimien tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämistä koskevan normin toimeenpanoa jatkettiin puolustusvoimissa. Puolustusvoimien hallintoyksiköt asettavat omissa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmissa tavoitteita syrjinnän ehkäisemiseksi sekä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Pääesikunta seuraa palkatun henkilöstön ja asevelvollisten tasa-arvon toteutumista ja syrjinnän kokemuksia säännöllisesti.
		Henkilöstötyövuosien määrä, sukupuolijakauma ja koulutusjakauma.	Puolustusministeriö on asiantuntijaorganisaatio. Puolustuministeriön virkamiehillä on yleensä korkeakoulu- tai yliopistotutkinto, alemman korkeasteen koulutus tai keskiasteen koulutus. Ministeriön henkilöstömäärä oli vuoden 2023 lopussa 157. Heistä sotilaita oli 17 henkilöä. Naisia oli henkilöstöstä 81 (51,6 %) ja miehiä 76 (48,4 %). Lähde: Puolustusministeriön tilinpäätös 2023. Puolustusvoimissa henkilötyövuosia kertyi 13 067. Sotilashenkilöstöä oli 64 % ja siviilihenkilöstöä 36 %. Henkilöstöstä oli miehiä 81 % ja naisia 19 %. Puolustusvoimien koko henkilöstön koulutustasoindeksi on 5,2 (asteikko 1–8). Upseereista ylemmän korkeakoulututkinnon on suorittanut 65,9 %, erikoilupseereista 44,6 %, opistoupseereista 0,1 %, aliupseereista 1,4 % ja siviileistä 23,6 %. Lähde: Puolustusvoimien henkilöstötilinpäätös 2023.	Puolustusministeriö on asiantuntijaorganisaatio. Puolustuministeriön virkamiehillä on yleensä korkeakoulu- tai yliopistotutkinto, alemman korkeasteen koulutus tai keskiasteen koulutus. Ministeriön henkilöstömäärä oli vuoden 2024 lopussa 164. Heistä sotilaita oli 20 henkilöä. Naisia oli henkilöstöstä 81 (49,4 %) ja miehiä 83 (50,6 %). Lähde: Puolustusministeriön tilinpäätös 2024. Puolustusvoimissa henkilötyövuosia kertyi 12 995. Sotilashenkilöstöä oli 65 % ja siviilihenkilöstöä 35 %. Henkilöstöstä oli miehiä 81 % ja naisia 19 %. Puolustusvoimien koko henkilöstön koulutustasoindeksi on 5,2 (asteikko 1–8). Upseereista ylemmän korkeakoulututkinnon on suorittanut 65,6 %, erikoilupseereista 45,1 %, opistoupseereista 0,2 %, aliupseereista 1,4 % ja siviileistä 22,6 %. Lähde: Puolustusvoimien henkilöstöosasto

Vaikuttavuusalue	Tavoite	Mittari	Tulokset 2023	Tulokset 2024
		Sukupuolten välisen tasa-arvon toteutuminen.	Puolustusministeriön sukupuolten välisessä tasa-arvossa miesvastaajien keskiarvo oli 4,54 ja naisvastaajien 3,97. Kysely tehtiin osana työhyvinvointikyselyä (asteikko 1–5). Kysely on toteutettu vuonna 2022. Puolustusvoimien työilmapiirikyselyssä sukupuolten välisessä tasa-arvossa miesvastaajien keskiarvo oli 4,57 ja naisvastaajien keskiarvo oli 3,96. Siviilivastaajat kokevat henkilöstöryhmien välisen tasa-arvon muita henkilöstöryhmiä heikommaksi. Henkilöstöryhmien tasa-arvoa koskevan väittämän keskiarvot olivat: upseerit 4,57; opistoupseerit 4,01; erikoisupseerit 3,86; aliupseerit 4,08 ja siviilivastaajat 3,67. Noin 15 % varusmiehistä on havainnut tai kokenut palvelusaikanaan etnisten vähemmistöjen syrjintää. Varusmiespalveluksessa tasa-arvoa edistävänä toimenpiteenä Valtioneuvosto antoi asetuksen, jolla yhteismajoitus vakinaistetaan vapaaehtoisuuteen perustuvana kasarmiolosuhteissa 1.1.2024 alkaen.	Puolustusministeriön sukupuolten välistä tasa-arvossa koskevassa kyselyssä miesvastaajien antamien vastausten keskiarvo oli 4,48 5 ja naisvastaajien 3,97. Ihmisten yhdenvertaisuuden osalta miesvastaajien keskiarvo oli 4,4 ja naisvastaajien 3,86. Kysely tehtiin osana työhyvinvointikyselyä (asteikko 1–5). Kysely on toteutettiin syksyllä 2024. Puolustusvoimien uudessa työyhteisökyselyssä ei ole tasa-arvoa sukupuolittain mittaavaa yksittäistä kysymystä. Kyselyn tuloksissa näkyy kuitenkin selkeästi sukupuolen mukainen ammatillinen eriytyminen. Sotilasammateissa ja esimiestehtävissä on miesenemmistö. Kokonaistyötyytyväisyys sai työyhteisökyselyn perusteella kaikkien vastaajien aineistossa keskiarvon 4,14 (asteikko 1–5). Naisvastaajilla keskiarvo oli 4,02 ja miehillä 4,19. Upseerivastaajien keskiarvo oli 4,25, opistoupseerin 4,20, erikoisupseerien 4,18, aliupseerien 4,15 ja siviilivastaajien 4,06. Työnimua naiset kokevat hieman miehiä enemmän. Eräitä vuonna 2024 päivitetyn Puolustusvoimien henkilöstöstrategian mukaisia toimenpiteitä on aloitettu, joilla eri sukupuolten ja henkilöstöryhmien välisiä työtyytyväisyyden eroja voidaan kaventaa. Noin 60 % varusmiesten palautekyselyihin vastanneista kokee, että tasa-arvo toteutuu varusmiespalveluksessa. Vuonna 2024 epäasiallista kohtelua oli kokenut 12 % varusmiehistä.
Tasa-arvo-suunnitelma	Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusnäkökulman huomiointi on osa organisaation jokapäiväistä toimintaa ja sen tulee näkyä perinteisen henkilöstöhallinnon toiminnan lisäksi myös muissa toiminnoissa, kuten hankkeiden ja ohjelmien suunnittelussa ja toteutuksessa.	Puolustusministeriön tasa-arvosuunnitelman ajantasaisuus. Puolustusvoimien hallintoyksiköiden tasa-arvosuunnitelmien ajantasaisuus.	Puolustusministeriön tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma on päivitetty loppuvuodesta 2023 ja suunnitelma on tehty vuosille 2024–2025. Puolustusvoimien hallintoyksiköiden tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat vuosille 2023–2024 ovat pääosin ajan tasalla.	Puolustusministeriön tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma on päivitetty loppuvuodesta 2023 ja suunnitelma on tehty vuosille 2024–2025. Puolustusvoimien hallintoyksiköiden tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat vuosille 2023–2024 olivat pääosin ajan tasalla. Tasa-arvotilanteen selvitys toteutuu suunnitelmissa keskimäärin hyvin ja suunnitelmat sisältävät yleensä useita tavoitteita tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Suurimmat haasteet tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien sisällöissä liittyvät aikaisempiin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmiin sisältyvien toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointeihin ja varusmiesten huomioimiseen.

Vaikuttavuusalue	Tavoite	Mittari	Tulokset 2023	Tulokset 2024
		Puolustusministeriön hallinnonalalla on tasa-arvolain edellyttämät tasa-arvotoimikunnat.	Puolustusministeriössä toimii puolustushallinnon yhteinen tasa-arvo ja yhdenvertaisuustyöryhmä (toimikausi 31.12.2024 saakka), joka seuraa ja raportoi tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusasioista sekä valtavirtaistettavien hankkeiden etenemisestä puolustushallinnon johdolle. Pääesikunnan koulutusosaston johdolla toimii Puolustusvoimien tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöryhmä. Työryhmän tehtävänä on mm. hallintoyksiköiden tasa- arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien ja kehittämistoimenpiteiden seuranta ja arviointi sekä sukupuolivaikutusten arviointi Puolustusvoimien toimintaan kuuluvissa hankkeissa. Toimikunta kokoontui yhden kerran vuoden aikana.	Puolustusministeriössä toimii puolustushallinnon yhteinen tasa-arvo ja yhdenvertaisuustyöryhmä (toimikausi 31.12.2027 saakka), joka seuraa ja raportoi tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusasioista sekä valtavirtaistettavien hankkeiden etenemisestä puolustushallinnon johdolle. Pääesikunnan koulutusosaston johdolla toimii Puolustusvoimien tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöryhmä. Työryhmän tehtävänä on mm. hallintoyksiköiden tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien ja kehittämistoimenpiteiden seuranta ja arviointi sekä sukupuolivaikutusten arviointi Puolustusvoimien toimintaan kuuluvissa hankkeissa. Toimikunta kokoontui yhden kerran vuoden aikana.
YK:n päätöslauselma 1325	YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 mukaan naisten turvallisuudesta ja asemasta tulee huolehtia aikaisempaa paremmin konflikteissa ja kriisinhallintaoperaatioissa. Puolustushallinnon osalta päätavoitteet ovat turvallisuussektorin ja kriisinhallinnan sukupuolijakauman tasapainottaminen sekä gender-näkökulman sisällyttäminen turvallisuussektorin ja kriisinhallinnan toiminnan suunnitteluun, toteutukseen, arviointiin ja koulutukseen.	Puolustusvoimien ja puolustusministeriön yhteinen Puolustushallinnon ”Naiset, rauha ja turvallisuus” -toimintaohjelma laaditaan kulloisenkin voimassa olevan kansallisen toimintaohjelmaan kirjattujen tavoitteiden perusteella. Puolustusvoimat vie kansallisesta ”Naiset, rauha ja turvallisuus” -toimintaohjelmasta keskeiset asiat tehtävinä Puolustusvoimien vuosittaiseen toimintasuunnitelmaan. Yhtenä käytännön tavoitteena on, että naisten määrä sotilaallisen kriisinhallinnan henkilöstöstä on 7 % ja että kaikkiin operaatioihin nimetään koulutettu genderyhdyshenkilö.	Kriisinhallintaoperaatioiden kokoonpanoissa oli nimetyt gender-yhteyshenkilöt (gender focal points) ja erityisesti UNIFIL-operaatiossa Libanonissa gender-näkökulmia huomioitiin hyvin partiotoiminnassa ja CIMIC (civil-military co-operation) -toiminnassa. Natoon liittyessään Suomi sitoutui kehittämään gender-toimintaansa Naton periaatteiden mukaisesti. Tämän tehtävän toteuttamiseksi valmisteltiin Puolustusvoimiin perustettavaa gender-neuvonantajaverkostoa. Operatiivisen alan Gender-neuvonantajat (OTO) nimetään 31.5.2024 mennessä Pääesikuntaan, puolustushaaraesikuntiin ja Maanpuolustuskorkeakouluun. Gender-toiminnan tavoite on edistää sotilasoperaatioiden vaikutusta ja toiminnan tehokkuutta (operational effectiveness). Gender-näkökulman käyttökoulutus luodaan ja integroidaan kaikkeen sotilaskoulutukseen. Ensimmäisessä vaiheessa vuoden 2024 aikana PVMoodleen tullaan laatimaan Gender sotilasoperaatioissa -kurssi, jonka ensisijainen tavoite on lisätä tietoa siitä, mitä gender-toiminnalla tarkoitetaan ja mitä sillä tavoitellaan. Toimintaohjelma vuosille 2023–2027 julkaistiin keväällä 2023.	Kriisinhallintaoperaatioiden kokoonpanoissa on nimetyt gender-yhteyshenkilöt (gender focal points) ja gender-näkökulma huomioidaan partio- ja CIMIC (civil-military co-operation) -toiminnassa. Naisten osuus operaatioissa oli vuoden 2024 lopussa 4,9 prosenttia. Puolustusvoimien Gender -näkökulmaan liittyviä tavoitteita ja kehittämistä käsittelevää ohjeistusta on uudistettu huomioiden päivitetty Suomen kansallinen Naiset, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelma. Natoon liittyessään Suomi sitoutui kehittämään gender-toimintaansa Naton periaatteiden mukaisesti, minkä johdosta Puolustusvoimiin perustettiin vuonna 2024 gender-neuvonantajaverkosto, mikä edesauttaa Gender-näkökulman huomioimisen operatiivisessa suunnittelussa. Gender-toimintaan liittyvä henkilöstön osaamistarvekartoitus on käynnistetty kansallisen puolustussuunnittelun perusteella. Pääesikunnassa ja puolustushaaraesikunnissa gender-neuvonantajat (Gender Advisor, GENAD) toimivat väestön turvallisuuden (Human Security, HS) asiantuntijatehtävässä. Gender-toiminta Puolustusvoimissa on operatiivista toimintaa, joka tarkoittaa tilanneymmärrystä ja vahvistaa omasuojaa. Toimintaympäristöanalyysiä täydentävä gender-analyysi on edellytys moniulotteisen ei-sotilaallisen voimankäytön vastatoimille. Tavoite on, että väestön turvallisuustilanteen ja yhteiskunnan kriisinkestävyys jatkuvaa arviointia toteutetaan Puolustusvoimien operatiivisen toiminnan kannalta keskeisiltä osin, kaikissa turvallisuustilanteissa ja operaatiovaiheissa. Tarkastelun kohteena on läpileikkaavat asiakokonaisuudet (Cross-Cutting Topics, CCTs). Tämän toimeenpanosta Puolustusvoimissa vastaa kansallinen GENAD-verkosto, joka toimii poikkihallinnollisessa yhteistyössä sekä kansallisesti että kansainvälisesti, yhdessä Naton neuvonantajaverkoston kanssa.

Vaikuttavuusalue	Tavoite	Mittari	Tulokset 2023	Tulokset 2024
Asevelvollisuuden kehittäminen	Tasa-arvon huomioiminen osana asevelvollisuuden kehittämistyötä.	Säädösmuutokset ja palvelussuhteen ehtojen muutokset.	Kutsuntojen kehittämistä selvittänyt työryhmä jätti loppuraporttinsa tammi-kuussa 2024. Työryhmä esittää, että kutsuntaprosessi alkaisi pääsääntöises-ti oppilaitoksissa järjestettävästä maanpuolustuspäivästä. Maanpuolustus-päivänä annettaisiin kaikille nuorille tietoa maanpuolustuksesta, kokonaistur-vallisuudesta ja niitä tukevasta vapaaehtoistoiminnasta sekä tietoa nuorten hyvinvointia tukevista toimista. Puolustusvoimien kutsuntojen ennakoterveystarkastus ja toisen asteen opiskeluterveydenhuollon terveystarkastus yhdistettäisiin yhdeksi koko-naisuudeksi. Asevelvollisten ja vapaaehtoisesti palvelukseen hakeutuvien naisten osalta kutsuntaprosessi jatkuisi myöhemmin vaiheeseen, jossa mää-ritetään palveluskelpoisuus ja päätetään palveluksesta. Työryhmä arvioi, että uudistuksella voidaan edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta vahvistamalla koko ikäluokan maanpuolustustietämystä ja parantamalla nuorten terveys-tarkastusten laatua ja kattavuutta. Uudistuksella arvioidaan olevan myöntei-nen vaikutus myös kutsunnoista palvelukseen määrättävien sekä palveluk-sen loppuun suorittavien henkilöiden määrään. Laajempana yhteiskunnallisena tavoitteena on edistää nuorten hyvinvointia ja vähentää syrjäytymisriskiä. Poliittisia päätöksiä toimeenpanosta ei ole vie-ltä (15.3.2024) tehty. Valtioneuvosto on 14. joulukuuta 2023 antanut uuden asetuksen naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta. Asetuksella vakiinnu-tetaan varusmiesten ja vapaaehtoista asepalvelusta suorittavien naisten yhteismajoitus pysyväksi käytännöksi Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitok-sen joukko-osastoissa ja -yksiköissä. Yhteismajoitukseen osallistuminen jatkuu edelleen vapaaehtoisena, ja suos-tumus yhteismajoittumiseen tarvitaan kaikilta samassa yhteismajoitustilassa. Lisäksi yhteismajoitukseen suostunut voi peruuttaa suostumuksensa milloin tahansa. Yhteismajoitus koskee ainoastaan majoittumista kasarmeilla, ja pe-seytymis- ja muut saniteettitilat pysyvät miehille ja naisille erillisinä. Vuonna 2020 alkaneella yhteismajoituskokeilulla on pyritty vastaamaan ase-palvelusta suorittavien naisten kokemuksiin tiedonkulun ongelmista, jouk-koon kuulumattomuudesta ja ryhmäkiinteyden heikkoudesta. Yhteismajoitus on vastannut sille asetettuja tavoitteita, ja kokemukset yhteismajoituksesta ovat olleet pääosin positiivisia. Yhteismajoitusjärjestelyt ovat parantaneet erityisesti ryhmäkiinteyttä, palveluksen sujuvuutta ja tiedonkulkua sekä tehostaneet tilojen käyttöä. Yhteismajoituksen on koettu myös edistävän asepalvelusta suorittavien tasa-arvoista kohtelua.	Kutsuntauudistuksen valmistelu jatkuu (2024–2025) työryhmän esityksen mukaisessa aikataulussa. Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 4.4.2024 työryhmän valmistelemaan eh-dotukset tarvittavista toisen asteen opiskeluterveydenhuollon terveystarkas-tuksia sekä kutsuntojen ennakoterveystarkastuksia koskevien säädösten uudistamisesta. Kutsuntojen ennakoterveystarkastus toteutetaan oppivel-vollisten osalta toisen asteen opiskeluterveydenhuollossa koko ikäluokalle. Säädöksiä uusittaessa huomioidaan myös muiden kutsunnanalaisten ennak-koterveystarkastuksen toteuttaminen.

Vaikuttavuusalue	Tavoite	Mittari	Tulokset 2023	Tulokset 2024
Hyvinvointi ja työtyytyväisyys	Puolustusministeriöllä ja Puolustusvoimilla on osaa-va, hyvinvoiva ja motivoitunut henkilökunta.	Työtyytyväisyyskysely (PLM) / Työyhteiskysely (PV).	Puolustusministeriön seuraava työtyytyväisyyskysely toteutetaan syksyllä 2024. Puolustusvoimien työilmapiirikyselyyn vastasi noin 77 % henkilöstös-tä. Työilmapiirikyselyn summamuuttujien tulosten perusteella tarkasteltuna Puolustusvoimien työilmapiiri on edelleen erittäin hyvällä tasolla. Korkeim-mat keskiarvot saivat me-henki (4,4), esimiestyö (4,3), tieto tulostavoitteista (4,2) ja oma työtehtävä (4,2). Lähde: Puolustusvoimien henkilöstötilinpäätös 2023.	Puolustusministeriön henkilöstöä koskeva työtyytyväisyyskysely toteutet-tiin syksyllä 2024. Kyselyyn vastasi 91,36 prosenttia puolustusministeriön henkilöstöstä. Ministeriön työtyytyväisyys on hyvällä tasolla kokonaistyötyy-tyväisyyden saadessa arvon 3,88 (asteikko 1-5). Korkeimmat arvot saavat kokonaisuudet ”Työn sisältö ja vaikuttamismahdollisuudet” (4,30) ja ”Työ-yhteisön toimintakulttuuri” (4,22). Kysymykseen ”Suositteisin työpaikkaani ystävälleni” annettujen vastausten keskiarvo oli 4,36. Puolustusvoimien uudistettuun työyhteisökyselyyn vastasi syksyllä 2024 noin 75 % henkilöstöstä. Työyhteisökyselyn summamuuttujien tulosten perusteella tarkasteltuna Puolustusvoimien työilmapiiri on edelleen erittäin hyvällä tasolla. Korkeimmat summamuuttujien (asteikko 1–5) keskiarvot saivat työtehtävät ja sitoutuminen (4,4), työyksikön ilmapiiri (4,3), työyksikön johtaminen (4,3) ja henkilöstöjohtaminen (4,2). Lähde: Puolustusvoimien henkilöstötilinpäätös 2024
	Motivoiva, mielekäs sekä avoimeen vuorovaikutuk-seen perustuva varusmies-palvelus.	Asepalveluksessa koetut häirintä- ja kiusaamis-tapaukset.	Vuoden 2023 varusmiesten loppukyselyiden perusteella kiusaamista ja sukupuolista häirintää (muutaman kerran ja jatkuvasti) oli kokenut noin 40 % naisista. Miehistä kiusaamista oli kokenut noin 20 % ja häirintää noin 4 %. Merkittävää muutosta parempaan suuntaan epäasiallisen käyttäytymisen kokemuksissa ei ole tapahtunut viime vuosien aikana, vaikka varusmies-koulutuksessa on pidetty nollatoleranssi-asiaa esillä säännöllisesti.	Vuoden 2024 varusmiesten loppukyselyn perusteella epäasiallista kohtelua ilmoitti kokeneensa miehistä noin 10 % ja naisista noin 40 % vastaajista. Tuloksissa ei ole merkittävää muutosta aikaismpiin vuosiin huolimatta varus-mieskoulutuksessa säännöllisesti korostettua nollatoleranssi-asiaa. Epäasiallista kohtelua kohdanneista vain 23 % ilmoitti asiasta eteenpäin. Epäasiallinen kohtelu loppui asiaan puuttumisen seurauksena 33,2 %:ssa tapauksista, joissa epäasiallisesta kohtelusta oli ilmoitettu.Epäasiallisesta kohtelusta ilmoittamiseen on reagoitu aiempaa enemmän ja sillä on ollut enemmän vaikutusta epäasiallisen käytöksen loppumiseen.
		Varusmiespalveluksen keskeyttämisprosentti ja keskeyttämisten syyt.	Varusmieskoulutus keskeytyi vuonna 2023 noin 17,7 %:lta palveluksen aloit-taneista, mikä on saman verran kuin edellisvuonna. Kolme merkittävintä syytä ovat edelleen keskeyttämiskyselyn (palveluksen keskeyttäjän oma mielipide) mukaan fyysiset syyt, mielenterveydelliset syyt ja siviilipalvelukseen hakeutuminen. Naisilla yleisin keskeytyssyy on fyysinen syy. Uudistettu keskeyttämiskysely tulee tuottamaan tarkemmat tulokset keskeyttämiseen vaikuttaneista teki-jöistä saapumiserästä 1/24 alkaen.	Vuoden 2024 keskeyttämisprosentti oli 15,6 %. Varusmiespalveluksen keskeyttämisten määrä saatiin pienennettyä vertailusaapumiseriin nähden. Saapumiserän (SE) 1/24 osalta keskeyttämisprosentti oli 16,1 % ja SE 2/24 osalta 14,9 %. Merkittävimmät syyt keskeyttämiseen olivat vuonna 2024 edelleen fyysiset syyt, mielenterveydelliset syyt ja siviilipalvelukseen hakeutuminen.
		Arvio armeija-ajasta. Arvio ryhmäkiinteydestä. Arvio palvelusmotivaatiosta	Varusmiesten mielikuva armeija-ajasta on 4,3, ryhmäkiinteydestä 4,0 ja pal-velusmotivaatiosta 3,9 (asteikko 1–5). Valtaosalla palveluksensa aloittavista on korkea maanpuolustustahto ja positiiviset ennakko-odotukset varusmies-palvelukseen.	Vuonna 2024 käyttöönotetussa kyselyssä ei kysytä arviota armeija-ajasta. Tätä lähinnä oleva summamuuttuja on sopeutuminen. Saapumiserien 1/24 ja 2/24 sopeutuminen oli tasolla 4,08 (asteikko 1–5). Ryhmäkiinteyks oli saapumiserän (SE) 1/24 osalta 4,02 ja SE 2/24 osalta 3,98. Palvelusmotivaatio oli SE 1/24 osalta 3,99 ja SE 2/24 osalta 3,97. Tulokset ovat hyvin lähellä aiempien vuosien tuloksia. Palvelusmotivaatiossa on hienoista nousua.

Energia- ja ilmastovastuullisuus

Agenda 2030 -tavoite 13: Ilmastotekoja

Tavoitteena toimia kiireellisesti ilmastomuutosta ja sen vaikutuksia vastaan.

Ilmastomuutoksen suorat ja välilliset turvallisuusvaikutukset kohdistuvat Suomeen ja vaikuttavat myös puolustushallinnon toimintaan. Energiasiirtymä fossiilisista energialähteistä uusiutuviin ja päästöttömiä energialähteitä hyödyntävään järjestelmään on käynnissä. Puolustusvoimien periaatteena on, että toiminta on ilmastovastuullista, energiatehokasta ja resurssiviisasta. Ennakoivasti yhteiskunnan energiamurrokseen varautuminen on Puolustusvoimien toiminnan jatkuvuuden edellytys.

Vaikka puolustuskyvyn ja huoltovarmuuden turvaamiseksi Puolustusvoimien toiminnassa tarvitaan vielä pitkään fossiilisia polttoaineita, niiden rinnalla on kehitettävä muita energialähteitä sekä energialähteiden moninaisuuteen ja tuotannon hajauttamiseen liittyviä ratkaisuja, niin ikään puolustuskyvyn ja huoltovarmuuden turvaamiseksi. Energiajärjestelmän muutoksessa edistetään myös energiaomavaraisuutta ja huoltovarmuutta sekä parannetaan häiriönsietokykyä.

Puolustushallinto edistää omalta osaltaan valtioneuvoston hiilineutraaliustavoitetta puolustuksen tarpeet huomioon ottaen. Puolustushallinnon merkittävimmät ilmastovaikutukset aiheutuvat pääosin kaluston ja kiinteistöjen energiankulutuksesta ja vastaavasti merkittävimmät tavoitteet ilmastomuutoksen hillitsemiseksi liittyvät kaluston ja kiinteistöjen kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseen. Vuonna 2023 valmistuneen puolustusvoimien päästövähennystiekartan ensimmäisenä konkreettisena toimenpiteenä päästövähennystavoitteiden saavuttamiseksi on ryhdytty lisäämään uusiutuvan polttoaineen osuutta maaliikenteessä. Jonkin verran uusiutuvaa on ollut myös alus- ja lentopolttoaineissa. Merenkulussa ja sotilasilmailussa laajemmalle uusiutuvan polttoaineen käytölle on rajoitteita.

Ennakoivasti yhteiskunnan energiamurrokseen varautuminen on Puolustusvoimien toiminnan jatkuvuuden edellytys.

Vuonna 2024 yhteiskunnan energiamurroksesta aiheutuviin muutoksiin valmistauduttiin ja hiilineutraaliustavoitetta toteutettiin Puolustusvoimien energia- ja ilmasto-ohjelman 2022–2025 toimeenpanoa jatkamalla. Ilmastonmuutokseen sopeutuminen toiminnan suunnittelussa huomioitiin jatkamalla vuonna 2023 puolustushallinnon ilmastonmuutokseen sopeutumisen suunnitelman toimeenpanoa. Energiasiirtymä otettiin huomioon Puolustusvoimien tukeutumisen järjestelyissä ja suorituskykyjen rakentamisessa ja energiamurrokseen varautumisen tärkeyttä on nostettu strategisessa suunnittelussa. Puolustusvoimat varautuu ja sopeutuu energiajärjestelmän muutokseen kehittämällä energia- ja ilmastoasioiden hallintaa ja energiajohtamisen toimintamallia. Tähän liittyen vuonna 2024 aloitti työnsä energiajohtamisen kehittämisen työryhmä, joka valmistelee energiajohtamisen konseptia.

Vaikuttavuusalue	Tavoite	Mittari	Tulokset 2023	Tulokset 2024
Energia- ja ilmasto-ohjelma	Kehitetään Puolustusvoimien toiminnan energiatehokkuutta ja ilmasto-vastuullisuutta sekä edesauttaa suorituskyvyn säilymistä kaikissa olosuh-teissa laatimalla ja päivit-tämällä Puolustusvoimien energia- ja ilmasto-ohjelma	Energia- ja ilmasto-ohjelmaa päivitetään neljän vuoden välein ja toimen-piteiden etenemisestä ja vaikutuksista raportoidaan vuosittain.	Puolustusvoimien energia- ja ilmasto-ohjelman (vuosille 2022–2025) toimen-piteitä jatkettiin vuonna 2023. Energia- ja ilmasto-ohjelman toimenpiteiden toteutuminen on raportoitu erikseen vuosiraportoinnin yhteydessä. Puolustushallinnon ilmastomuutokseen sopeutumisen suunnitelma julkais-tiin keväällä 2023.	Puolustusvoimien energia- ja ilmasto-ohjelman (vuosille 2022–2025) toimen-piteitä jatkettiin vuonna 2024. Energia- ja ilmasto-ohjelman toimenpiteiden toteutuminen on raportoitu erikseen vuosiraportoinnin yhteydessä.
Kiinteistöenergian kulutus ja kasvi-huonekaasu-päästöt	Vuoteen 2030 mennessä tavoitteena on saavuttaa hiilineutraalisuus toimitilo-jen ylläpidossa. Tavoittee-na on vähentää kiinteistö-energian kokonaiskulutusta yhteensä 4 % vuosina 2022–2025 (1 % vuodes-sa). Kiinteistöjen ylläpi-don CO ₂ -päästöjen osalta vähentämistavoite on 60 % vuodesta 2020 vuoteen 2025.	CO ₂ -päästöt /vuosi. Kiinteistöenergian kokonaiskulutus /vuosi.	Puolustusvoimien kiinteistöenergian kulutus vuonna 2023 oli noin 460 000 MWh ja kasvihuonekaasupäästöt noin 12 700 tCO ₂ e.	Puolustusvoimien kiinteistöenergian kulutus vuonna 2024 oli noin 462 000 ja kasvihuonekaasupäästöt noin 13 000 t CO ₂ e. Puolustusvoimien kiinteistöenergian päästöt ovat laskeneet noin 80 % ver-rattuna vuoteen 2010 (165 000 t CO ₂ e). Voimakkain vähenemä on taittunut ja vuodesta 2021 päästöt ovat pysyneet suunnilleen samalla tasolla.
Maa-, meri- ja ilmaliikenteen kasvihuonekaasu-päästöt	Maa- ja meriliikenteen kasvihuonekaasujen pääs-töt vähennetään puoleen vuoden 2020 tasosta vuo-teen 2030 mennessä.	CO ₂ -päästöt /vuosi.	Puolustusvoimien päästövähennysten tiekartta valmistui vuonna 2023. Ensimmäisenä konkreettisenä toimenpiteenä päästövähennystavoitteiden saavuttamiseksi lisätään uusiutuvan polttoaineen osuutta maaliikenteessä. Merenkulun ja sotilasilmailun osalta tarvitaan vielä jatkoselvityksiä ja kehityk-sen seurantaa.	Polttoaineiden kulutuksesta aiheutuneet päästöt (sotilasilmailu, maaliikenne ja meriliikenne) vuonna 2024 oli 196 000 tCO ₂ . Päästövähennysten tiekartan epävirallista välitavoitetta ei saavutettu vuonna 2024. Ostetun polttoaineen uusiutuvien osuus oli maaliikenteessä 13,5 %, kun päästövähennsyten tie-kartan mukaisesti se olisi ollut 15 %. Tavoitteesta jäämistä kavensi se, että noin 10 % meriliikenteen polttoaineesta sisälsi myös 13,5 % uusiutuvaa, vaikka sille ei asetettu mitään tavoitetta.

Ympäristövastuullisuus

Agenda 2030 -tavoite 11: Kestävät kaupungit ja yhteisöt

Tavoitteena taata turvalliset ja kestävät kaupungit sekä yhdyskunnat.

Agenda 2030 -tavoite 15: Maanpäällinen elämä

Tavoitteena suojella maaekosysteemejä, palauttaa niitä ennalleen ja edistää niiden kestäväää käyttöä.

Ympäristövastuullisuus sisältyy kaikkeen Puolustusvoimien toimintaan. Ympäristövastuullisuuden kehittämistä jatketaan siten, että se auttaa osaltaan turvaamaan puolustuksen toimintaedellytyksiä muuttuvassa ympäristössä ja tukee puolustuskykyä. Ympäristövastuullisuutta kehitetään Puolustusvoimien ympäristöstrategian ja sen toimeenpanosuunnitelman mukaisesti.

Puolustusvoimien toimintaan liittyy tunnistettuja ympäristöriskejä. Ympäristöriskejä hallitaan, ennaltaehkäistään ja niiden haitallisia vaikutuksia vähennetään ympäristönsuojelun toimenpitein Puolustusvoimien kaikessa kansallisessa ja kansainvälisessä toiminnassa.

Puolustusvoimien ympäristövastuullisuuden kehittämisessä keskeisessä asemassa on aktiivinen yhteistyö eri sidosryhmien kanssa. Viranomaisyhteistyön tavoitteena on löytää ratkaisuja, jotka mahdollistavat Puolustusvoimille laadukkaat toimintamahdollisuudet, mutta samalla huomioivat myös muun yhteiskunnan tarpeet. Ympäristönsuojelusta käydään aktiivista vuoropuhelua ympäristöviranomaisten kanssa.

Puolustushallinnon toiminnan vaikutukset ulottuvat ympäröivään yhteiskuntaan melun ja muiden ympäristötekijöiden kautta, mutta näkyvät myös kaavoituksessa sekä alueellisessa taloudessa ja työllisyydessä. Alueiden käytön suunnittelulla ja suunnitteluprosessiin osallistumisella pyritään osaltaan hallitsemaan ja vähentämään toiminnasta aiheutuvia haitallisia vaikutuksia ympäröivään yhteiskuntaan.

Ympäristöriskejä hallitaan, ennaltaehkäistään ja niiden haitallisia vaikutuksia vähennetään ympäristönsuojelun toimenpitein Puolustusvoimien kaikessa kansallisessa ja kansainvälisessä toiminnassa.

Puolustusvoimilla on hallussaan laajoja ampuma- ja harjoitusalueita, joilla on usein hyvin rikas luonto. Alueilla on säilynyt ja toiminnan seurauksena pysyy yllä sellaisia luontotyypppejä, elinympäristöjä ja lajeja, jotka muualta ovat vaarassa kadota. Näin ollen Puolustusvoimien toiminnalla on siten merkitystä myös luonnon monimuotoisuuden säilyttäjänä.

Puolustusvoimat myös selvittää tavoitteellisesti toiminnoista aiheutunutta maaperän pilaantuneisuutta. Puolustusvoimat jatkoi vuonna 2024 pilaantuneen maaperän kohteiden kunnostamista ja tutkimista.

Puolustusvoimien ympäristöstrategia on päivitetty vuonna 2024 ja se julkaistaan vuonna 2025. Ympäristöstrategia sisältää myös ympäristöpolitiikan. Vuonna 2024 on lisäksi jalkautettu käytäntöön ja vakiinnutettu edelleen Puolustusvoimien ympäristöjärjestelmää ja toimintamallia.

Taloudellisesti merkittävä osa Puolustusvoimien ympäristönsuojelusta on kohdistunut ampuma- ja harjoitusalueiden ympäristönsuojelun kehittämishankkeeseen. Hankkeessa toteutettiin vuonna 2024 muun muassa maaperä- ja pohjavesisuojauskein varustettuja maastotankkauspaikkoja sekä kehitettiin ampuma- ja harjoitusalueiden jätehuoltoa ja luontovaikutusten riskinarviointia.

Vaikuttavuusalue	Tavoite	Mittari	Tulokset 2023	Tulokset 2024
Ympäristön-suojelun kustannukset ja hankkeiden jakauma	Seurataan Puolustusvoimien ympäristön-suojelun kustannuksia ja niiden jakautumista hankkeille.	Kustannukset ja jakauma.	Vuonna 2023 valtakunnalliseen ympäristönsuojeluun käytettiin 4,9 milj. euroa. Rahoituksesta 36 % käytettiin ampuma- ja harjoitusalueiden ympäristön-suojelun parantamiseen, 11 % pilaantuneiden alueiden tutkimukseen ja kunnostukseen, 11 % ympäristötarkkailuun, 17 % ampumaratojen ympäris-tönsuojeluun ja 1 % melunhallintaan ja 2 % T&K-projekteihin. Asiantuntijapalveluiden hankintaan käytettiin 14 % ja viranomaiskuluihin 2 %. Pieniä yksittäisiä menoja oli yhteensä 4 %.	Vuonna 2024 valtakunnalliseen ympäristönsuojeluun käytettiin käytettiin 4,1 milj. euroa. Tästä summasta 27 % käytettiin ampuma- ja harjoitus-alueiden ympäristönsuojelun parantamiseen, 7 % pilaantuneiden alueiden tutkimukseen ja kunnostukseen, 12 % ympäristötarkkailuun, 34 % ampuma-ratojen ympäristönsuojeluun ja 1 % melunhallintaan ja 2 % T&K-projekteihin. Asiantuntijapalveluiden hankintaan käytettiin 16 % ja viranomaiskuluihin 1 %. Lisäksi vuodelle 2025 siirtyi ampuma- ja harjoitusalueiden ympäristönsuoje-lun kehittämiseen varattuna ja sidottuna yhteensä 0,9 milj. euroa.
Puolustusvoimien ympäristö-järjestelmä	Puolustusvoimissa on ISO 14001 -standardin mukai-nen ympäristöjärjestelmä, joka kattaa kaikki puolus-tusvoimien toiminnot ja materiaalin elinkaaren sekä tukee tehokasta johtamista ja toimintaa sekä mahdol-listaa toiminnan kehittämi-senkokonaisuutena.	Ympäristövastuullisuus on sisällytetty kaikkeen Puolustusvoimien toimintaan.	Vuoden 2023 alussa ympäristöohjelmat saatiin valmiiksi loppuissakin hallin-toyksiköissä. Vuoden aikana tehtiin sisäisiä auditointeja ja järjestettiin myös koulutusta sisäisistä auditoinneista.	Puolustusvoimien ympäristöjärjestelmää ja toimintamallia on jalkautettu käy-täntöön ja vakiinnutettu edelleen vuonna 2024. Logistiikkarykmentit ovat toteuttaneet vuonna 2024 sisäisiä auditointeja yhteensä 31 kappaletta. Auditoinneissa kirjattiin yhteensä 116 korjaavaa toimenpidettä, sekä yhteensä 43 positiivista havaintoa. Lisäksi useampi joukko-osasto on suorittanut omia sisäisiä auditointeja Logistiikkarykment-tien auditointien lisäksi. Yleinen havainto vuoden 2024 osalta on ympäristöohjelmien käytännön toimenpiteiden eteneminen ja toteuttaminen hyvin, vaikka asiakirjoja ja yllä-pidettäviä materiaaleja ei ole aina päivitetty ohjeiden mukaisesti.
Puolustusvoimien ympäristö-strategia	Ympäristöstrategian lähtö-kohtana on, että kaikki Puolustusvoimien toiminta on ympäristövastuullista ja edellytykset Puolustusvoimien lakisääteisten tehtävien toteuttamiseen turvataan kaikissa tilanteis-sa. Tavoitetilassa ympä-ristöasioiden hallinta on entistäkin laadukkaampaa ja vakiintunut osa kaikkea Puolustusvoimien toimintaa.	Ympäristöstrategiaa toteutetaan ja seurataan osana Puolustusvoimien ympäristöjärjestelmää sekä toiminnan ja resurssien suunnittelun ja seurannan (TRSS) prosessia.	Vuonna 2020 valmistuneen Puolustusvoimien ympäristöstrategian toteut-tamista jatketaan. Ympäristöstrategia sisältää tavoitetilan vuoteen 2032 ja keinot tavoitetilan saavuttamiseksi vuosille 2021–2032. Ympäristöstrategian päivitys työ aloitetaan vuonna 2024.	Puolustusvoimien ympäristöstrategiaa on päivitetty vuonna 2024 ja se jul-kaistaan vuonna 2025. Ympäristöstrategia sisältää myös ympäristöpolitiikan.

Lähteet

Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta MTS

[MTS 2024:4 Suomalaisten mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta ja turvallisuudesta](#)

Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta, tiedotteita ja katsauksia 2024:4

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-663-313-1>

[MTS 2023: Suomalaisten mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta](#)

Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta, tiedotteita ja katsauksia 2024:1

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-663-372-8>

Valtioneuvosto

[Valtioneuvoston puolustusselonteko](#) Puolustusministeriön julkaisuja 2024:5

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-663-423-7>

[Yhteiskunnan turvallisuusstrategia: Valtioneuvoston periaatepäätös](#) Valtioneuvoston julkaisuja 2025:1

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-762-1>

[Valtioneuvoston selonteko YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda2030:n toimeenpanosta](#)

Valtioneuvoston julkaisuja 2024:49

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-506-1>

[Kansalaispulssi – 61. kierros](#)

https://valtioneuvosto.fi/documents/194055633/200124111/Kansalaispulssi_12.12.2024.pdf/6bf43331-37cb-2245-6454-ef2c98f34b83/Kansalaispulssi_12.12.2024.pdf

[Kansalaispulssi -kyselyiden yhteenvedot](#)

<https://valtioneuvosto.fi/kansalaispulssi/yhteenvedot>

Puolustusministeriö

[Puolustusministeriön tilinpäätökset ja tilintarkastuskertomukset](#)

https://www.defmin.fi/ministerio/toiminta_ja_talous/puolustusministerion_%28kpy_250%29_asiakirjat#b82db46b

[Puolustushallinnon materiaalipoliittinen strategia](#) 2023

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-663-269-1>

[Puolustushallinnon ilmastomuutokseen sopeutumisen suunnitelma 2023](#)

https://www.defmin.fi/files/5729/PM_PILMUS-raportti_FIN_A4_DIGI-V4.pdf

Puolustusvoimat

[Puolustusvoimien toimintakertomukset ja tilinpäätökset](#)

<https://puolustusvoimat.fi/osa-yhteiskuntaa/toiminnan-tuloksellisuus>

[Puolustusvoimien henkilöstöstrategia 2030+ 2024](#)

https://puolustusvoimat.fi/documents/1948673/0/PV_Hestra_FI_0124_www.pdf/16adfaca-8be8-5d14-85da-5f21920483d2/PV_Hestra_FI_0124_www.pdf?t=1708417734011

[Puolustusvoimien henkilöstötilinpäätökset](#)

<https://puolustusvoimat.fi/asiointi/aineistot/henkilostotilinpaaatokset>

[Puolustusvoimien energia- ja ilmasto-ohjelma 2022-2025](#) - tavoitteet ja toimenpiteet

https://www.defmin.fi/files/5484/PV_energia_ilmasto_julkaisu_0622.pdf

[Puolustusvoimien ympäristöraportti 2024](#)

[https://puolustusvoimat.fi/documents/1948673/0/PV_ymparistoraportti_2024%20\(1\).pdf/f8840e3f-8972-d517-ec24-aafdb17bea14/PV_ymparistoraportti_2024%20\(1\).pdf?t=1742804489454](https://puolustusvoimat.fi/documents/1948673/0/PV_ymparistoraportti_2024%20(1).pdf/f8840e3f-8972-d517-ec24-aafdb17bea14/PV_ymparistoraportti_2024%20(1).pdf?t=1742804489454)

[Puolustusvoimien ympäristöraportti 2023](#)

https://puolustusvoimat.fi/documents/1948673/0/Puolustusvoimien_ymparistoraportti_2023.pdf/d9e5c786-9e3e-d205-d9f8-7a82d0a9fe2b/Puolustusvoimien_ymparistoraportti_2023.pdf?t=1711521032832

Tieteen tiedotus ry

[Tiedebarometri](#) <https://www.tieteentiedotus.fi/tiedebarometri.html>

Puolustusministeriö | Ministry of Defence
Eteläinen Makasiinikatu 8, P.O.Box 31, 00131 Helsinki, Finland
defmin.fi

